

Maksātspējas
kontroles dienests

Informatīvais materiāls efektīvai rīcībai ar parādnieka mantu

RĪGĀ
2021

Saturs

Ievads.....	3
1. Vispārējie principi rīcībai ar parādnieka mantu maksātnespējas procesā	4
1.1. Tiesību saglabāšanas princips.....	4
1.2. Kreditoru vienlīdzības princips	4
1.3. Saistību izpildes princips	4
1.4. Procesa efektivitātes princips	4
1.5. Apgrozības ātruma princips.....	4
1.6. Atklātības princips.....	4
2. Mantas pārdošanas vispārējie nosacījumi.....	6
3. Mantas novērtēšana	12
4. Mantas pārdošanas veidi.....	14
4.1. Parādnieka mantas pārdošana izsolē	14
4.2. Parādnieka mantas pārdošana bez izsoles	17
4.2.1. Privāttiesiska līguma slēgšana	17
4.2.2. Publiska vairāksolīšana	17
4.2.3. Privāta izsole	18
5. Parādnieka mantas pārdošana kā lietu kopība	21
6. Aprēķina sagatavošana un nosūtīšana kreditoriem.....	22
7. Interesu konflikta novēršana.....	23

Lietotie saīsinājumi:

Administrators – maksātnespējas procesa administrators;

Administratoru asociācija – biedrība "Latvijas Maksātnespējas procesa administratoru asociācija";

EMUS – Elektroniskā maksātnespējas uzskaites sistēma;

EIV – Elektronisko izsoļu vietne (pieejams: <https://izsoles.ta.gov.lv>);

Vispārīgā datu aizsardzības regula – Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa Regula (ES) Nr. 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK.

IEVADS

Maksātnespējas procesa būtība ir saistīta ar parādnieka mantas atsavināšanu un iegūto līdzekļu sadalīšanu starp kreditoriem likumā noteiktā kārtībā, lai tādējādi veicinātu parādnieka saistību pilnīgāku izpildi. Tādējādi sekmīga maksātnespējas procesa norise ir nesaraujami saistāma ar efektīvu parādnieka mantas atgūšanas un atsavināšanas procesu.

Šobrīd spēkā esošajā regulējumā lielāks uzsvars ir likts uz komercietiskās apgrozības ātruma uzturēšanu, aktīvu atgriešanu civiltiesiskajā aprītē un maksātnespējīgo uzņēmumu pēc iespējas ātrāku izslēgšanu no civiltiesiskās aprites. Administratoram piešķirta lielāka rīcības brīvība attiecībā uz mantas pārdošanu, vienlaikus administratoram ir pienākums nodrošināt, ka par atsavināmo mantu tiek saņemta visaugstākā iespējamā cena.

Tomēr, neraugoties uz administratoram piešķirto rīcības brīvību gadījumos, kad tiesiskais regulējums pieļauj izvēlēties izdevīgāko mantas pārdošanas veidu, neatkarīgi no administratora lēmuma, visas Maksātnespējas likumā paredzētās procedūras ir stingri reglamentētas.

Informatīvā materiāla mērķis ir veicināt vienveidīgu izpratni jautājumā par efektīvu rīcību ar parādnieka mantu, kas aptver ne tikai Maksātnespējas likumā noteikto procedūru piemērošanas aprakstu, bet arī sniedz atsevišķus praktiskus piemērus, kuri iegūti Maksātnespējas kontroles dienestam īstenojot tā kompetencē esošo uzraudzības instrumentu piemērošanu.

1. VISPĀRĒJIE PRINCIPI RĪCĪBAI AR PARĀDNIKA MANTU MAKSĀTNESPĒJAS PROCESĀ

1.1. TIESĪBU SAGLABĀŠANAS PRINCIPS: administratoram jāievēro pirms procesa iegūtās kreditoru tiesības. Nodrošinātā manta ir pārdodama izsoles kārtībā, savukārt privāttiesiski (bez Civilprocesa likumā noteiktās piespiedu izsoles) – tikai tad, ja tam piekrīt nodrošinātais kreditors, jo apmierinājumu no pārdotās iekļātās parādnieka mantas vispirms saņem nodrošinātais kreditors. Savukārt nenodrošinātie kreditori nav tiesīgi lemt par rīcību ar mantu, kas kalpo par nodrošinājumu un līdzekļiem, kas iegūti, atsavinot šādu mantu.

1.2. KREDITORU VIENLĪDZĪBAS PRINCIPS: kreditoriem ir vienlīdzīgas iespējas piedalīties procesā un saņemt savu prasījumu apmierinājumu saskaņā ar saistībām, kas nodibinātas pirms maksātnespējas iestāšanās. Kreditoriem ir tiesības piedalīties mantas pirkšanā ar vienādiem nosacījumiem, ievērojot Maksātnespējas likumā un Civilprocesa likumā noteikto kārtību. Administrators pārvalda parādnieka mantu un veic tās atsavināšanu kā krietns un rūpīgs saimnieks, vadoties no kreditoru kopuma ekonomiskajām interesēm, nevis konkrēta kreditora mantiskajām vai savām personiskajām interesēm un nepieļauj interešu konfliktu un šaubas par objektivitāti savā darbībā.

1.3. SAISTĪBU IZPILDES PRINCIPS: piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj saistības, kuras uzņēmis parādnieks, izpildīt lielākā apmērā. Parādnieka mantas pārdošana notiek par iespējami augstāko cenu, lai nodrošinātu pēc iespējas pilnīgāku kreditoru prasījumu segšanu. Sākotnējā mantas pārdošanas vērtība nosakāma, ņemot vērā "aktuālo situāciju" mantas pārdošanas brīdī un iespējami ātrāko pārdošanas termiņu.

1.4. PROCESA EFEKTIVITĀTES PRINCIPS: piemērojami tādi pasākumi, kas ļauj ar vismazāko resursu patēriņu vispilnīgāk sasniegt procesa mērķi. Administratoram savi pienākumi jāpilda profesionāli, ar to profesionālisma pakāpi, kas būtu no tā saprotami sagaidāma, neradot nepamatotas izmaksas.

1.5. APGROZĪBAS ĀTRUMA PRINCIPS: starp civiltiesību subjektiem jāpastāv dinamiskām attiecībām un jātiek veicinātiem tādiem priekšnoteikumiem, lai darījumus varētu noslēgt un izpildīt pietiekami ātri. Parādnieka mantas realizācija veicama, lai pēc iespējas ātrāk nodrošinātu tās atgriešanos komerciesiskajā aprītē. Līgumus ar mantas pircējiem slēdz un mantas nodošanu pircējiem administrators veic uzreiz pēc nepieciešamo nosacījumu iestāšanās.

1.6. ATKLĀTĪBAS PRINCIPS: informācijai par procesu ir jābūt pieejamai visām procesā iesaistītajām personām. Katram kreditoram ir tiesības interesēties un administratoram

ir pienākums sniegt informāciju par mantas pārdošanas nosacījumiem, kā arī par parādnieka mantas pārdošanas procesu kopumā.

Piemēram: *Tiesu praksē¹ ir atzīts, ka Maksātnespējas likuma 6. panta 7. punktā ietvertais atklātības princips ir vienlaikus saistāms arī ar naudas līdzekļu plūsmas caurskatāmības nodrošināšanu. Proti, administratora rīcība konkrētā gadījumā, pārskaitot no parādnieka saņemtus naudas līdzekļus uz savu privāto norēķinu kontu, nerada pārlicību par atklātības principa ievērošanu administratora rīcībā un maksātnespējas procesa izmaksu pārskatāmības nodrošināšanu, tādējādi ietekmējot arī uzticamību maksātnespējas procesu sistēmai kopumā. Turklāt šāda rīcība apgrūtina arī Maksātnespējas kontroles dienesta veikto administratoru uzraudzības funkcijas īstenošanu.*

Administratora rīcībai, izvēloties mantas pārdošanas veidu un taktiku, ir iespējami jāsekmē visu maksātnespējas procesā piemērojamo principu ievērošanu un sākotnēji neviens princips neprevalē pār citu.

¹ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2020. gada 24. novembra lēmums lietā Nr. C0483-20; Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020. gada 16. jūlija lēmums lietā Nr. CA-2192-20/10; Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020. gada 24. jūlija lēmums lietā Nr. CA-2217-20/34; Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2020. gada 16. septembra lēmums lietā Nr. C68301718, CA-2205-20/17.

2. MANTAS PĀRDOŠANAS VISPĀRĒJIE NOSACĪJUMI

Pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators nekavējoties ņem savā pārvaldījumā visu parādnieka mantu un arī parādnieka valdījumā un turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu. Parādnieka mantas apzināšana ir nozīmīgs administratora pienākums, kā sekmīgu izpildi var apgrūtināt dokumentu trūkums maksātnespējas procesā, parādnieka iepriekš vestās grāmatvedības un mantas uzskaites nepilnības, parādnieka pārstāvju aktīva pretdarbība. Tādēļ būtiski ir jau maksātnespējas procesa sākuma stadijā veikt aktīvas darbības parādnieka mantas apzināšanai, izmantojot visus administratora rīcībā esošos tiesiskos instrumentus.

Divu mēnešu laikā no maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas administratoram jā sastāda parādnieka mantas pārdošanas plāns vai ziņojums par parādnieka mantas neesamību. Nodrošinātais kreditors šajā laikā nedrīkst prasīt ieķīlātās parādnieka mantas pārdošanu.

Piemēram: *Lai noteiktu, kurā brīdī administratoram ir jānodrošina parādnieka mantas novērtēšana, ir jāņem vērā Maksātnespējas likuma 113. panta pirmās daļas 2. un 3. punkta noteikumi, proti, parādnieka mantas pārdošanas plānā administrators iekļauj ziņas par neieķīlātās parādnieka mantas novērtējumu un prognozējamo līdzekļu apmēru, kurus plānots iegūt, pārdodot neieķīlāto parādnieka mantu, atsevišķi norādot to līdzekļu apmēru, kurus plānots iegūt izolē un bez tās, papildus norādot līdzekļu apmēru, kurus plānots iegūt parādnieka mantas kā lietu kopības pārdošanā izolē un bez tās. No minētā izriet, ka parādnieka mantas novērtēšana jāveic līdz parādnieka mantas pārdošanas plāna sagatavošanai, ja nepastāv objektīvi apstākļi novērtējuma veikšanai citā laikā.*

Ievērojot minēto par mantas pārdošanas plānā norādāmo informāciju, kā arī Maksātnespējas likuma 114. panta pirmajā daļā noteikto, sagatavojot parādnieka mantas pārdošanas plānu, administrators patstāvīgi izvērtē iespēju pārdot parādnieka kā atsevišķu mantu vai kā lietu kopību, ar izoli vai bez izsoles un savu lēmumu par parādnieka mantas pārdošanas veidu iekļauj parādnieka mantas pārdošanas plānā. Ja, novērtējot specifiskas parādnieka mantas vienības, administratoram pietrūkst speciālo zināšanu, viņam ir tiesības pieaicināt attiecīgās jomas speciālistu (Maksātnespējas likuma 67. panta 13. punkts).

Saistībā ar minēto piemēru jāuzsver, ka katrs maksātnespējas process ir individuāls, un atbilstoši Maksātnespējas likuma 26. panta otrajai daļai tikai administrators var nošķirt juridiskās personas maksātnespējas procesa izmaksas, kas ir būtiski nepieciešamas maksātnespējas procesa norises nodrošināšanai un attiecīgi sedzamas nekavējoties, no tām,

kuras rodas un ir iespējams segt tikai pēc mantas pārdošanas plāna pilnīgas izpildes un kreditoru prasījumu segšanas plāna un izmaksu saraksta sagatavošanas.

Minētais netieši attiecas arī uz speciālista pieaicināšanu maksātnespējas procesā. Proti, administrators speciālistu maksātnespējas procesā pēc nepieciešamības pieaicina patstāvīgi, savukārt kreditoru sapulces kompetencē ietilpst speciālista izmaksu apstiprināšana.²

Mantas pārdošanas plāns ir procesuāls dokuments administratora rīcībai ar pastāvošo pārdodamo mantu, nevis tikai informatīvs dokuments stāvokļa fiksēšanai. Mantas pārdošana parādnieka maksātnespējas procesā noris tikai saskaņā ar administratora izstrādāto un kreditoru saskaņoto mantas pārdošanas plānu un jebkādas atkāpes no tā nav pieļaujamas.

Savukārt gadījumos, ja administrators konstatē parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes neiespējamību sešu mēnešu laikā, tad sagaidāmā tālākā administratora rīcība ir pagarināt mantas pārdošanas plāna termiņu³. Izpildot Maksātnespējas likuma prasības⁴, administratoram par parādnieka mantas pārdošanas plāna izpildes neiespējamību nekavējoties jāinformē kreditori, nosūtot precizēto parādnieka mantas pārdošanas plānu, norādot termiņa pagarināšanas argumentētu pamatojumu.

Tikai gadījumā, ja kreditori izsaka iebildumus par mantas pārdošanas termiņa pagarināšanu, minētais administratora ierosinājums tiek izskatīts kreditoru sapulcē, kas atbilst Maksātnespējas likumā noteiktajām kreditoru tiesībām.⁵ Turklāt Maksātnespējas likums paredz kreditoru sapulces kompetenci lemt par parādnieka neieķīlātās mantas pārdošanas termiņa pagarināšanu.⁶ Minētais regulējums norāda uz kreditoru sapulces kompetenci un kreditoru informēšanas nozīmīgumu saistībā ar parādnieka mantas pārdošanas termiņu. Savukārt, ja iebildumi no kreditoriem netiek saņemti, tad atzīstams, ka tie ir akceptējuši piedāvāto maksātnespējas procesa norisi.

Maksātnespējas likuma regulējums pieļauj pagarināt mantas pārdošanas termiņu par ne vairāk kā sešiem mēnešiem un minētajā normā nav tieša aizlieguma pagarināt mantas pārdošanas termiņu vēl par sešiem mēnešiem.⁷ Tomēr, ievērojot efektivitātes un ātruma apgrozības principus, katrā konkrētā gadījumā administratoram ir jāspēj pieņemt konkrētam maksātnespējas procesam atbilstošākais risinājums un nepieļaut nepamatotu maksātnespējas procesa novilcināšanu.

² Informācija aktualizēta 2021. gada 22. jūlijā.

³ Maksātnespējas likuma 111. panta septītā daļa.

⁴ Maksātnespējas likuma 113. panta septītā daļa.

⁵ Maksātnespējas likuma 89. pants.

⁶ Maksātnespējas likuma 89. panta 4.punkts.

⁷ Maksātnespējas likuma 111. panta sestā daļa.

Parādnieka mantas pārdošanas plānā administrators norāda gan iekļātās, gan neiekļātās mantas sarakstu un novērtējumu un mantas pārdošanas veidu, kā arī tās pārdošanas termiņu. Divu mēnešu laikā pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas mantas pārdošanas plāns ir nosūtāms visiem kreditoriem un parādnieka pārstāvim, kuriem 15 dienu laikā no plāna nosūtīšanas dienas ir tiesības iesniegt iebildumus pret plānoto mantas pārdošanas veidu. Gan kreditoriem, gan parādnieka pārstāvim var būt savi ieskati gan par mantas potenciālo vērtību, gan par vislielāko ieguvumu sološo mantas atsavināšanas veidu. Kreditoru tiesības iebilst un izteikt savus priekšlikumus nevar tikt ierobežotas, tomēr jāņem vērā, ka procesa efektivitātes un civiltiesiskā ātruma apgrozības nodrošināšanas labad šiem iebildumiem vajadzētu būt pamatotiem ar objektīviem argumentiem, kas norāda uz citu mantas pārdošanas veidu labvēlīgākiem nosacījumiem un mantas pārdošanas provizoriskās cenas augstāku likmi.

Piemēram: *Konkrētā maksātnespējas procesā tiesa atzina, ka, ievērojot to, ka jau ir pagājuši Maksātnespējas likuma 111. panta sestajā daļā noteiktie termiņi parādnieka mantas pārdošanai, tad kreditoru veikto pasākumu dēļ mantas, tas ir, prasījuma tiesību atsavināšana pret kreditoru ir ievērojami paildzinājusi parādnieka maksātnespējas procesu, ka pats kreditors nav ievērojis Maksātnespējas likuma paredzētos un administratora noteikto termiņu kreditora pienākuma izpildei – savu iebildumu iesniegšanai. Tieši pēc likumā noteiktā termiņa iesniegtie kreditoru iebildumi ir tas, kas būtiski traucē maksātnespējas procesu, radot šķēršļus efektīvai maksātnespējas procesa norisei.*⁸

Administratoram mantas pārdošanas plānā ir jānorāda visa Maksātnespējas likumā paredzētā informācija,⁹ tostarp parādnieka neiekļātās un iekļātās mantas saraksts. Līdz ar to administratoram, sagatavojot parādnieka mantas pārdošanas plānu, ir pienākums mantas sarakstā norādīt visu parādniekam piederošo mantu, uz kuru vēršama piedziņa, neatkarīgi no tā, vai administratora ieskatā attiecīgā manta ir vērtīga vai bezvērtīga.

Piemēram: *Parādniekam piederēja manta, kas netika iekļauta parādnieka mantas pārdošanas plānā – domēna vārds un vairākas preču zīmes. Administrators uzskatīja, ka minētā manta nav vērtīga un tāda, kuras pārdošanas rezultātā būtu iespējams gūt kādu labumu. Minētā manta nebija norādīta arī parādnieka grāmatvedības datos un bilancēs, un tai nebija noteikta vērtība. Administrators šīs preču zīmes un domēna vārdu pārdeva bez izsoles par brīvu cenu personai, kura izteica augstāko cenas piedāvājumu. Tomēr, tā kā minētā manta netika iekļauta mantas pārdošanas plānā, tad šāda administratora rīcība atzīstama par tādu, kas nenodrošina atklātību par parādnieka maksātnespējas procesa norisi, jo nenodrošina informācijas*

⁸ Informācija aktualizēta 2021. gada 22. jūlijā.

⁹ Maksātnespējas likuma 6. panta 7. punkts un 113. pants.

pieejamību kreditoriem par visu parādniekam piederošo mantu, no kuras atsavināšanas iegūstami naudas līdzekļi.

Nozīmīga ir informācijas apmaiņa – administratoram sniedzot pilnīgu informāciju par izvēlētajām metodēm mantas pārdošanas cenas un mantas pārdošanas veida noteikšanai un nodrošinot savu darbību caurspīdīgumu, maksimāli tiek novērsta kreditoru neuzticība administratora izvēlei.

Administrators, izpildot pienākumu nodrošināt maksātspējas procesa mērķa sasniegšanu, nedrīkst vienaldzīgi attiekties pret savu veicamo darbību rezultātiem, pavirši izpildot Maksātspējas likumā noteiktās darbības parādnieka mantas neesamības gadījumā, bet gan ir jārikojas profesionāli un ar pienācīgu rūpību. Līdz ar to administratora uzdevums pie apstākļiem, kad, piemēram, parādniekam nav mantas, ir radīt kreditoram interesi procesu finansēt, ja pēc administratora rīcībā esošās informācijas izvērtēšanas, administrators konstatē, ka pastāv iespēja atgūt parādnieka mantu, tajā skaitā, piedzīt radītos zaudējumus. Proti, administratoram kreditoriem jānorāda izvērstis pamatojums, kādas konkrēti darbības būtu veicamas, kādas konkrēti prasības ceļamas, kādi būs pozitīva tiesvedības rezultāta gadījumā ieguvumi, vai tiesvedība ir lietderīga – vai pastāv reāla iespēja, ko atgūt no parādnieka pārvaldes institūciju locekļiem, to finansiālais stāvoklis un secīgi arī prasības nodrošināšanas iespējas.

Attiecībā uz norādi, ka administratoram mantas pārdošanas plānā vai ziņojumā par mantas neesamību ir jānorāda informācija par plānotajām tiesvedībām, turklāt ļoti izvērstā un detalizētā veidā, nenozīmē, ka administratoram jāsniedz izvērstis juridisko un faktisko apstākļu uzskaitījums, kas pēc būtības būtu iederīgs, piemēram, prasības pieteikumā. Detalizēta informācija nozīmē tāda, kas jebkuram kreditoram sniedz skaidru priekšstatu par plānotajām tiesvedībām, šādas tiesvedības nepieciešamība, iespējas atgūt naudas līdzekļus u.c. Savukārt argumentus, kurus sacīkstes principa ietvaros ir jāizklāsta prasības pieteikumā, nav nepieciešams atspoguļot dokumentā, ar kuru pēc būtības tiek sniegta informācija kreditoriem un, kuru atbilstoši Maksātspējas likuma noteikumiem ir jānorāda mantas pārdošanas plānā vai ziņojumā par parādnieka mantas neesamību.¹⁰

Informācijas par administratora apsvērumiem prasību celšanai un konkrētām izmaksām sniegšana ziņojumā par mantas neesamību ir būtiska, lai kreditori, saņemot ziņojumu par parādnieka mantas neesamību, kurā norādīts, ka administratora rīcībā nav nodoti parādnieka dokumenti, var gūt skaidru priekšstatu par administratora apsvērumiem attiecībā uz iespējām šos dokumentus iegūt. Minētais savukārt, var sekmēt tālāko administratora darbību veikšanu parādnieka mantas atgūšanai, kā arī veicamo darbību objektīvajām izmaksām, lai tiktu

¹⁰ Informācija aktualizēta 2021. gada 22. jūlijā.

nodrošināta maksātnespējas procesa atklātība un lai kreditori varētu objektīvi izvērtēt finansēšanas pamatu.

Administrators pienākumi visā mantas pārdošanas procesā visām ieinteresētajām personām, kā arī potenciālajiem pircējiem, paredz sniegt pēc iespējas plašāku, patiesu un nodrošinātāku informāciju. Jebkurai darbībai jābūt vērīgai uz maksimālu lielāku ieguvuma gūšanu no parādnieka mantas atsavināšanas. Administrators rīcībai ir jābūt proaktīvai, it īpaši gadījumos, ja parādnieka mantas sastāvā ietilpst komerciesiskajai aprītei netipiska manta ar ierobežotu pircēju loku (speciāls aprīkojums, avio transports, specifiski izejmateriāli, u.c.). Šādā gadījumā ir pat sekmējama administrators individuāla darbība, uzrunājot mērķētu potenciālo pircēju, kas darbojas līdzīgā nozarē un varētu būt ieinteresēts iegūt konkrēto mantu.

Neatzīstot par pamatotiem kreditoru vai parādnieka pārstāvja iebildumus par parādnieka mantas atsavināšanas procesu, administratoram jāsniedz motivēta atbilde uz iebildumiem.

Savukārt gadījumos, kad administrators ir pieņēmis lēmumu par mantas pārdošanu bez Civilprocesa likumā noteiktās piespiedu izsoles, tas neizslēdz iespēju izmantot citas alternatīvas mantas pārdošanai, piemēram, vairāksolīšanu, cenu aptauju, vai izvēlēties citu mūsdienīgu risinājumu, lai atrastu pircēju, kurš ir gatavs iegādāties parādnieka mantu par iespējami augstāku cenu. Vienlaikus administratoram ir pienākums nodrošināt, lai manta arī bez izsoles tiktu pārdota par iespējami augstāku cenu.

Administrators var cedēt parādnieka prasījumus pret trešajām personām, ja parāda piedziņa varētu būt apgrūtināta vai ilgstoša.¹¹ Līdz ar to cedējami ir tādi parādnieka prasījumi, kurus administrators pats maksātnespējas procesa ietvaros realizētu, taču, ņemot vērā, ka piedziņa varētu būt ilgstoša vai apgrūtināta, tos efektīvāk ir pārdot. Procesā ātrums nav pašmērķis, tas ir jāsamēro ar saistību izpildes principu, līdz ar to administratoram kreditoriem ir jāsniedz vispusīgs lēmuma par prasījuma tiesību cesiju pamatojums, konkrēti norādot finansiālo un resursu ekonomijas ieguvumu. Administratoram ir pienākums nodrošināt prasījumu pārdošanas tiesiskumu un atsavināšanu par augstāko cenu, bet ir norādāms, ka arī personām, kuras vēlas iegādāties prasījuma tiesības, savas tiesības ir jāizmanto labā ticībā, iesniedzot savu pieteikumu noteiktajā pieteikuma iesniegšanas termiņā, tādējādi nekavējot maksātnespējas procesa norisi.¹²

Tajā pat laikā administratoram ir jāņem vērā, ka maksātnespējas procesa ietvaros ne visi parādnieka prasījumi var tikt cedēti, tostarp prasījumi saistībā ar mantu, kas nevar būt atsavināšanas objekts, kā arī prasījumi, kuriem ir individuāls raksturs.

¹¹ Maksātnespējas likuma 105. pants.

¹² Informācija aktualizēta 2021. gada 22. jūlijā.

Piemēram: *Saskaņā ar Civillikuma 1799. panta 1. punktu par cesijas priekšmetu nevar būt visi prasījumi, kuru izlietošana, vai nu pēc līdzēju vienošanās vai pēc likuma, saistīta ar kreditora personu. Savukārt Civillikuma 2184. pants noteic, ka darbiniekam darbs jādara personīgi, ja nav norunāts vai pēc apstākļiem pieņemams citādi. Tātad atzīstams, ka darbinieka saistība ir personiska. Līdz ar to secināms, ka darbinieka prasījuma tiesībām pret darba devēju ir personisks raksturs un šādu prasījumu administrators nav tiesīgs cedēt.*

Piemēram: *Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 361.¹ panta pirmās daļas 4. punktam un otrajai daļai arests mantai kriminālprocesā tiek uzlikts ar mērķi liegt īpašniekam jebkāda veida rīcību ar šo mantu, tajā skaitā, piemēram, noslēgt cesijas līgumu. Pretējā gadījumā zūd iespēja nodrošināt Kriminālprocesa likuma 361. panta pirmajā daļā un otrajā daļā noteikto aresta uzlikšanas mantai mērķi, jo faktiski tā tiek atsavināta citai personai un zūd manta, uz ko vērst piedziņu. Līdz ar to arī maksātnespējas procesa ietvaros nav iespējams atsavināt kriminālprocesa ietvaros arestētu mantu.*

Naudas līdzekļi, kas saistīti ar parādnieka mantas pārdošanu, ieskaitāmi parādnieka bankas kontā vai fiziskās personas maksātnespējas procesā – speciāli maksātnespējas procesā uz administratora vārda atvērtā bankas kontā.

Piemēram: *Elektroniskās naudas iestādes norēķinu konts (piemēram, "Paysera LT") nav izmantojams maksātnespējas procesā parādnieka mantas pārvaldīšanai.*

3. MANTAS NOVĒRTĒŠANA

Novērtēt mantu vispārīgi nozīmē noteikt naudas līdzekļu apjomu, kas iegūstami noteiktajā pārdošanas termiņā, ņemot vērā tirgus situāciju.

Novērtēšana maksātspējas procesa ietvaros, likumā tieši noteiktos gadījumos, veicama pie sertificēta vērtēšanas speciālista. Citos gadījumos mantas vērtēšanas procesu nodrošina administrators, vadoties no savas profesionālās pieredzes un zināšanām.

Likumdevējs ir izdarījis izšķiršanos un parādnieka mantas vērtēšanas tiesības vairumā gadījumu piešķīris pašam administratoram. Tomēr vērā ņemams fakts, ka objektīvi atsevišķos gadījumos administratoram var pietrūkt profesionālo zināšanu, lai veiktu parādnieka mantas novērtēšanu. Šāda problēma jo īpaši var būt aktuāla, ja parādnieka mantas sastāvā ietilpst netipiskas mantas (gleznas, dzīvnieki, speciāla ražošanas tehnika un aprīkojums, u.c.). Tāpat mantas vērtības noteikšana var būt apgrūtināta, ja mantas sastāvs ir liels, mantas sastāvā ietilpst dažāda veida manta (kustama un nekustama) u.c. Šādos gadījumos administratoram jo īpaši rūpīgi ir jāizvērtē nepieciešamība piesaistīt speciālistu, kuram piemīt zināšanas un prasmes attiecīgās mantas novērtēšanai.

Vienlaikus administratoram, ja tas ir iespējams, jācenšas noteikt mantas vērtību patstāvīgi, ja mantas vērtība pirmšķietami ir neliela, lai izvairītos no nelietderīgu izmaksu radīšanas.

Turklāt, arī atsavinot prasījuma tiesības, ir jāveic to novērtēšana un kreditoru informēšana par to pārdošanā iegūstamajiem līdzekļiem, ņemot vērā prasījuma apmēru, prognozējamās piedziņas iespējas un termiņu, šķēršļus, administratora un kolēģu pieredzē gūtās atziņas par konkrēta veida prasījuma tiesību pārdošanas summu, kā arī sludinājumos norādītajām summām.

Piemēram: *Maksātspējas kontroles dienests, izskatot sūdzību, konstatēja, ka atbilstoši mantas pārdošanas plānam prasījuma tiesības tika novērtētas par 1 557 euro, par pamatu ņemot preču zīmju iegādes-reģistrācijas pašizmaksu. Sludinājumā piedāvāts iegādāties prasījuma tiesības par summu, kas nav mazāka par novērtējumā norādīto preču zīmju iegādes-reģistrācijas kopsummu, proti, 1 557 euro.*

Prasījuma tiesību vērtība nav pielīdzināma atgūstāmās parādnieka mantas vērtībai, jo prasījuma tiesības, kas saistītas ar tiesvedības procesu, ir saistītas ar risku. Administratora viedoklis konkrētajā gadījumā bija tāds, ka prasījuma tiesību vērtību ir nepieciešams piesaistīt kādam objektīvam kritērijam, piemēram, preču zīmju iegādes - reģistrācijas pašizmaksai un nav objektīva pamata noteikt citu vērtību.

Sūdzībā tika norādīts, ka, pamatojoties uz tīmekļa vietnē X publiskotu līgumu, kas noslēgts starp parādnieku un SIA "X", preču zīmes novērtētas par 11 000 euro. Izvērtējot minēto, Maksātspējas kontroles dienests ņēma vērā, ka minētais līgums nav pievienots sūdzībai un nav atrodams sūdzībā norādītajā tīmekļa vietnē.

Maksātspējas kontroles dienesta ieskatā administratora atsaukšanās uz preču zīmju iegādes- reģistrācijas izmaksām, nosakot prasījuma tiesību vērtību, tika atzīta par nepamatotu, jo minētais faktors ir uzskatāms par mantas vērtības samazinošu, nevis noteicošu faktoru. Administratoram, nosakot prasījuma tiesību vērtību, ir jāņem vērā visu objektīvi nepieciešamo faktoru kopums, kas ietekmē vērtību (piemēram, preču zīmju atgūšanas risks, iespējamais cesionāra ieguvums, praksē gūtie novērojumi attiecībā uz prasījuma tiesību atsavināšanu). Vienlaikus Maksātspējas kontroles dienests ņēma vērā sniegtos paskaidrojumus, proti, lielo izmaksu dēļ administratoram nebija iespējas iegūt preču zīmju novērtējumu, bet administrators analizēja risku, kas saistīts ar prasījuma tiesību īstenošanu, un novērtēja, ka nav pamats noteikt lielāku prasījuma tiesību vērtību par 1 557 euro.

4. MANTAS PĀRDOŠANAS VEIDI

4.1. PARĀDNIKA MANTAS PĀRDOŠANA IZSOLĒ

Parādnieka mantas izsole izdarāma un īpašuma tiesības nostiprināmas uz ieguvēja vārda saskaņā ar Civilprocesa likuma noteikumiem par mantas pārdošanu piespiestā izsolē.¹³ Administrators EIV¹⁴ ievieto sludinājumu par izsoli atbilstoši Civilprocesa likumā izsoles sludinājuma saturam noteiktajām prasībām. EIV nodrošina iespēju izvietot nekustamā īpašuma un kustamās mantas izsoļu sludinājumus, veikt personas atbilstības dalībai izsolē pārbaudi un personu autorizāciju izsolei, noturēt izsoli, veikt likumā noteikto paziņojumu nosūtīšanu izsoles dalībniekiem, tostarp nosakot piekļuves tiesību līmeni jeb apjomu, kā arī piekļuves tiesību piešķiršanas un anulēšanas pamatus.

Administratoram rūpīgi jāizvērtē izsoles sludinājumos iekļaujamās informācijas apjoms, lai netiktu pieļauts, ka saistībā ar izsoli Vietnē nonāk datu subjekta personas dati, kas nav nepieciešami nekustamā īpašuma publiska izziņošanas mērķa sasniegšanai. Savukārt rīcība, iztrūkstot tiesiskajam pamatam datu subjekta personas datu apstrādei, atzīstama par neatbilstošu Vispārīgās datu regulas noteikumiem.¹⁵

Piespiestās izsoles gadījumā pastāv vairāki priekšnosacījumi, kurus izpildot, iespējams parādnieka mantu pārdot par iespējami lielāku cenu.

Īstenojot piespiestu izsoli, administratoram ir pienākums sagatavot nepieciešamo dokumentāciju tā, lai potenciālais pircējs gūst pēc iespējas pilnīgāku skaidrību par pārdodamās mantas sastāvu, kvalitāti un citām būtiskām mantas īpašībām. Minēto sekmē arī kvalitatīvu, vispusīgu foto attēlu un citas būtiskas informācijas, kas raksturo mantu (izcelsmes sertifikāti, garantijas taloni, utt.) pievienošana dokumentu kopumam.

***Piemēram:** Interesi par izsolāmo priekšmetu administrators var radīt, izceļot izsolāmā priekšmeta labās īpašības un kvalitāti. Gadījumā, ja tiek pārdots nekustamais īpašums, tad sludinājumā par nekustamā īpašuma izsoli ir jābūt norādītai informācijai par pārdodamā dzīvokļa sēriju, ekspluatācijas uzsākšanas gadu, lifta esamību, inženierkomunikācijas, telpu skaitu, stāvu, kurā dzīvoklis atrodas, telpu sastāvu un atsevišķi telpu platību un stāvokli. Kā arī sludinājumā ir jābūt ietvertai informācijai ne tikai par nekustamā īpašuma novērtējumu, bet jānorāda arī kārtība, kādā veidā potenciālais pircējs ar novērtējumu var iepazīties.*

Administrators ir tiesīgs apzināt potenciālos pircējus un tos informēt par konkrētās mantas izsoli. Šāda administratora rīcība būtu pat vecināma, ja piespiestā izsolē tiek tirgotas netipiskas mantas.

¹³ Civilprocesa likuma 606. panta trešās daļas 1. un 4. punkts.

¹⁴ Ministru kabineta 2015. gada 16. jūnija noteikumi Nr. 318 "Elektronisko izsoļu vietnes noteikumi".

¹⁵ Vispārīgās datu regulas 6. pants.

Piemēram: *Konkrētā gadījumā administrators pienācīgi veica darbības, lai nodrošinātu, ka pārņemtā parādnieka manta (divi video reģistratori) tiek pārdota par iespējami augstāku cenu. Proti, administratora darbībās ietilpa atkārtotu sludinājumu ieviešana Administratoru asociācijas mājas lapas sludinājumu sadaļā, atkārtotu sludinājumu ieviešana sludinājumu portālā X, kā arī uz administratora iniciatīvas pamata tika nosūtīti piedāvājumi apsardzes firmām par parādnieka kustamās mantas iegādi.*

Nesekmīga piespiestā izsole neliedz administratoram tiesības likumā noteiktos gadījumos turpināt mantas pārdošanu bez izsoles. Tai pat laikā, ja parādnieka mantu nav iespējams pārdot, administrators to izslēdz no mantas pārdošanas plāna un Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā uzaicina kreditorus paturēt mantu sev par tās sākumcenu. Kā arī gadījumos, kad izsolē tiek pārdota par nodrošinājumu kalpojošā manta un saskaņā ar Civilprocesa noteikumiem izsole uzskatāma par nenotikušu, nodrošinātais kreditors var mantu sev paturēt, attiecīgi sedzot izsoles izdevumus.¹⁶

Piemēram: *Konkrētā gadījumā administratora darbības, pārtraucot izsoli pēc nodrošinātā kreditora lūguma, tika atzīstas par nepamatotām un neatbilstošām Maksātnespējas likuma 111. panta otrās daļas prasībām. Proti, vienojoties ar nodrošināto kreditoru par ieķīlātās mantas pārdošanu, administrators gādā, lai šī manta tiktu pārdota par iespējami augstāku cenu, ņemot vērā nenodrošināto kreditoru intereses. Savukārt konkrētajā gadījumā starp nenodrošināto kreditoru un administratoru netika noslēgta vienošanās Maksātnespējas likuma 116. panta otrās daļas izpratnē, bet gan tikai izteikts lūgums pārtraukt izsoli.*

Parādnieka ieķīlāto pamatlīdzekļu vērtība noteikta 1 179 000 euro apmērā, Maksātnespējas kontroles dienests nekonstatēja, ka administratora rīcībā ir nodrošinātā kreditora pieminētā investora piedāvājums, lai ievērotu Maksātnespējas likuma 116. panta otrajā daļā noteikto un šo mantu pārdotu par iespējami augstāku cenu, ņemot vērā kreditoru kopuma intereses. Līdz ar to nav saskatāms tiesisks pamats izsoles pārtraukšanai. Šādas darbības atzīstamas par nepamatotām vērtējot tās kopsakarībā ar laika posmu, pēc kura tika pasludināta parādnieka ieķīlātās mantas izsole, proti, astoņus mēnešus pēc parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas.

Saistībā ar parādnieka ieķīlātās mantas pārdošanas veida izvēli, radīti nevajadzīgi izdevumi, kuri nepieciešami telpu, zemes nomas un nodevu maksai, kā arī darbinieku, kuri uztur šo iekārtu darbību, algu izmaksai, nodokļu samaksai un kopumā sastāda būtisku summu attiecībā pret procesa ienākumiem un par vairāk kā EUR 100 000 pārsniedz sākotnēji paredzēto parādnieka ieķīlātās mantas uzturēšanas izdevumus.

¹⁶ Maksātnespējas likuma 111. panta septītā daļa un 116. panta trešā daļa.

Piemēram: *Saskaņā ar Civilprocesa likuma 589. panta pirmās daļas 4. punktu tiesu izpildītājs atzīst izsoli par nenotikušu, ja izsoles norises laikā, izņemot šā likuma 587. panta ceturtajā daļā minēto gadījumu, vai 24 stundu laikā pēc izsoles noslēguma saņemts EIV drošības pārvaldnieka paziņojums par būtiskiem tehniskiem traucējumiem, kas var ietekmēt izsoles rezultātu, vai par sistēmas drošības pārkāpumu.*

Lai arī Civilprocesa likuma noteikumi un Maksātnespējas likums tieši nereglamentē citus gadījumus, kad administrators varētu pārtraukt izsoli, administratoram ir jāvadās pēc Maksātnespējas likuma mērķa, proti, izpildīt parādnieka saistību pēc iespējas lielākā apmērā (Maksātnespējas likuma 1. pants). Ievērojot minēto, ja administrators konstatē, ka sludinājumā pieļautās kļūdas rezultātā var tikt samazināts iegūstamo naudas līdzekļu apjoms, administratoram izsoli ir jāpārtrauc. Vienlaikus, izvērtējot izsoles pārtraukšanas iespējas, administratoram ir jāizvērtē, vai šādā veidā netiks aizskartas trešo personu likumiskās intereses vai nodarīts lielāks kaitējums kreditoru interesēm nekā izsoles nepārtraukšanas gadījumā.

Tomēr vienlaikus ir izvērtējama administratora rīcība, norādot kļūdainu informāciju izsoles sludinājumā, kā rezultātā nācies pārtraukt izsludināto izsoli, tādējādi paildzinot maksātnespējas procesa norisi.

Konkrētā gadījumā no administratora sniegtās informācijas un pierādījumiem tika secināts, ka minētā kļūda ir pieļauta aiz neuzmanības, tomēr vienlaikus jāņem vērā, ka administratoram kā krietnam un rūpīgam saimniekam būtu labi jāpārzina pārdodamā transportlīdzekļa modelis un savi pienākumi, nodrošinot maksātnespējas procesa likumīgu un efektīvu norisi un mērķu sasniegšanu, jāpilda ar lielāko rūpību. Līdz ar to kļūdas pieļaušana izsoles sludinājumā attiecībā uz transportlīdzekļa modeļa norādi, kā rezultātā tiek paildzināta parādnieka maksātnespējas procesa norise, nav attaisnojama ar neuzmanību.

Administratoram ir rūpīgi no efektivitātes aspekta jāizvērtē mantas pārdošana izsolē Civilprocesa likuma noteiktajā kārtībā, ja tās izdevumi ir nesamērīgi pret mantas vērtību, izvairoties no nelietderīgu izmaksu radīšanas.

Kreditoru vienlīdzības princips kreditoriem paredz ne vien vienādas iespējas saņemt savu prasījumu apmierinājumu saskaņā ar saistībām, kuras tie nodibinājuši ar parādnieku pirms procesa uzsākšanas, bet attiecīgi arī segt ar prasījumam par nodrošinājumu kalpojošās mantas uzturēšanu un pārdošanu saistītās izmaksas no šīs mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem naudas līdzekļiem, ja tie ir pietiekami, nevis no neieķīlātās parādnieka mantas.

4.2. PARĀDNIIEKA MANTAS PĀRDOŠANA BEZ IZSOLES

Maksātspējas likums paredz administratoram tiesības pārdot neieķīlāto mantu bez izsoles (arī ieķīlāto mantu, ja nodrošinātais kreditors piekrīt), bet konkrēti nenosauc mantas pārdošanas metodes, kādas izmantojamas ārpus pārdošanas izsolē. Šobrīd praksē atzīstamas šīs turpmāk minētās mantas pārdošanas **metodes**:

4.2.1. PRIVĀTTIESISKA LĪGUMA SLĒGŠANA

Izmantojot šo metodi, administrators personīgi apzina potenciālos pircējus un informē tos par parādnieka mantas pārdošanas noteikumiem. Pēc tiešas vienošanās ar pircēju, kura pirkšanas nosacījumi ir visizdevīgākie, administrators slēdz mantas pārdevuma līgumu ar minēto pircēju. Nav pieļaujams, ka sākotnēji pirkuma līgums paredz nepamatotas priekšrocības kādam konkrētam pircējam.

Administrators personīgi apzina potenciālos pircējus un izvērtē to piedāvājumus. Administrators ņem vērā ne tikai piedāvāto augstāko cenu, bet arī pārējos piedāvājuma noteikumus, piemēram, vai par mantu solīts samaksāt pa daļām vai pēc laika un citus apstākļus, kas var ietekmēt darījuma slēgšanas rezultātu un termiņu.

Neviens kreditors nedrīkst tikt ierobežots tiesībās piedalīties un konkurēt ar administratora apzinātajiem potenciālajiem pircējiem, izsakot savu cenu par atsavināmās mantas pirkšanu. Administratoram tādējādi ir pienākums atsavināt mantu saskaņā ar mantas pārdošanas plānā konkrētajai mantai paredzēto atsavināšanas termiņu, vai pirms līguma slēgšanas informēt kreditorus par augstāko piesolīto cenu un citiem galvenajiem līguma noteikumiem. Tiem nepiesakot savus piedāvājumus, administrators slēdz līgumu ar izvēlēto pircēju.

Pārdodot parādnieka mantu, tostarp prasījuma tiesības, administratoram, gadījumā, ja nav veikts mantas (prasījuma tiesību) neatkarīgs novērtējums, jāspēj noteikt atsavināmās mantas (prasījuma tiesību) pārdošanas minimālā cena un jānorāda tā attiecīgajā sludinājumā.

Atsavinot parādnieka mantu (prasījuma tiesības), jānodrošina, ka mantas atsavināšana par brīvu cenu tiek veikta tikai pēc tam, kad to nav izdevies pārdot vismaz vienā no šādiem veidiem: par tirgus vērtību, par piespiedu pārdošanas vērtību vai par administratora noteikto minimālo pārdošanas vērtību.

4.2.2. PUBLISKA VAIRĀKSOLĪŠANA

Klasiski šīs metodes būtība ir tāda, ka mantas pirkšanā ieinteresētās personas piedāvā savu cenu par pārdodamo mantu un šo cenu norāda aizlīmētā aploksnē. Aploksnis tiek atvērtas publiski, klātesot ieinteresētajiem pircējiem.

Izmantojot pēc iespējas plašāku pārdošanas platformu loku, tiek ievietots sludinājums par publiskās vairāksolīšanas faktu, vietu un laiku, par izsolāmās mantas sākumcenu un izsoles pamatnoteikumiem. Piedāvājumus izsolei var iesniegt, gan nosūtot pa pastu administratoram, gan nododot personīgi administratoram, abos gadījumos tie iesniedzami slēgtās aploksnēs. Visi piedāvājumi tiek uzskaitīti un glabāti neatvērti līdz izsolei.

Norādītajā izsoles stundā administrators dalībnieku klātbūtnē atver slēgtās aploksnēs iesniegtos piedāvājumus un uz tiem parakstās. Mutvārdu piedāvājumi ir aizliegti.

Pēc aplokšņu atvēršanas administrators no iesniegtajiem piedāvājumiem sastāda piedāvāto cenu sarakstu, atraida nederīgos piedāvājumus (tāpat kā privāttiesiskā līguma slēgšanas gadījumā, administrators izvērtē, vai potenciālā pircēja piedāvājums ir reāls) un pieņem solījumu ar augstāko cenu. Vairāksolīšanas norise tiek protokolēta, uz protokola parakstās administrators un visi tās dalībnieki.

4.2.3. PRIVĀTA IZSOLE

Izolē piedalās vismaz divi potenciālie pircēji, bet, atšķirībā no publiskās vairāksolīšanas metodes, pircēji savu cenu piedāvā atklāti.

Sludinājums par privātas izsoles rīkošanu tiek publicēts, izmantojot pēc iespējas plašāku mērķauditorijai paredzētu pārdošanas platformu loku. Atšķirībā no publiskās vairāksolīšanas metodes, privātas izsoles metode ir elastīgāka, jo ir atļauts izteikt piedāvājumus izsoles laikā. Vinnē piedāvājums, kas ir pārsolījis pārējos.

Izsoles norise tiek protokolēta, uz protokola parakstās administrators un visi tās dalībnieki.

Minētais uzskaitījums nav izsmēļošs. Administrators ir tiesīgs izvēlēties tādu mantas pārdošanas veidu, kas pirmšķietami būs visizdevīgākais un dos vislielāko ieņēmumu par parādnieka mantas pārdošanu. Būtiski gan ņemt vērā, ka pārdošanas veidam ir jābūt skaidram, tādām, kas maksimāli lielam interesentu lokam dod vienādas tiesības pretendēt uz parādnieka mantu. Jo parādnieka mantas pārdošanas process ir publiskāks, jo iespēja iegūt lielāku samaksu palielinās, piemēram, atzinīgi vērtējama sociālo tīklu un pārdošanas platformu izmantošana parādnieka mantas pārdošanas procesā.

Piemēram: *Sludinājuma par parādnieka mantas pārdošanu ievietošana tikai vienā, salīdzinoši maz pazīstamā sludinājumu portālā (vai, piemēram, tikai reģionālā avīzē un pašvaldības portālā) neveicina iespējami plašāku parādnieka mantas potenciālo pircēju loku apzināšanu.*

Tiesiskajā regulējumā sastopams tāds jēdziens kā „ātri bojājošās preces”. Ja administratora valdījumā nonāk šāda manta, tā ir pārdodama prioritāri un bez liekām formalitātēm, piemēram, bez speciālista piesaistīšanas un bez publiskas izsoles rīkošanas. Tomēr šādā gadījumā administratoram ir nekavējoties jāinformē kreditori par šādu nepieciešamību, sniedzot pamatojumu, informējot par pārdošanas summu un nodrošinot pēc iespējas detalizētu pārdotās mantas aprakstu.

Piemēram: *Konkrēta parādnieka maksātnespējas procesā kreditoriem uz attiecīgā gada oktobri, kad EMUS tika ģenerēts administratora darbības pārskats ar datiem uz attiecīgā gada septembri, nebija sniegta informācija par parādnieka mantu, tostarp tās vērtību, un administratora darbībām ar to visu laiku līdz pat saimnieciskās darbības izbeigšanai attiecīgā gada septembrī, kad tika izbeigts telpu nomas līgums. Nesaņemot minēto informāciju, var rasties nepieļaujama situācija, kad kreditori nemaz nezina par to, ka administrators pirms parādnieka mantas pārdošanas plāna sagatavošanas pārdod parādnieka mantu. Šādā gadījumā kreditoriem bija ierobežotas iespējas ietekmēt mantas pārdošanu, kamēr turpinājās tās pārdošanas process līdz parādnieka mantas pārdošanas plāna sagatavošanai. Proti, šādā gadījumā kreditoriem ir ierobežotas iespējas ietekmēt administratora pieņemtos lēmumus saistībā ar mantas pārdošanu, tostarp iebilst pret mantas pārdošanas veidu, mantas vērtību un savlaicīgi realizēt savas tiesības, piemēram, gadījumos, kad parādnieka manta ir pārdota par nesamērīgi zemu cenu.*

Izvēloties mantas pārdošanas veidu, administrators ņem vērā tirgus situāciju un pieprasījumu pēc konkrētās pārdodamās mantas.

Piemēram: *Administrators apzinājis sludinājumu portālos ievietotos pārdošanas piedāvājumus līdzīgu modeļu kases aparātiem, kā arī telefoniski sazinājies ar personām, kuras bija izvietojušas sludinājumus par šāda modeļa kases aparāta iegādi. Proti, manta pārdota, administratoram apzinot sludinājumu portālā ievietotos sludinājumus par vēlmi iegādāties kases aparātu, nevis ievietojot sludinājumu, ka administrators pārdod mantu. Šāds mantas pārdošanas veids neliecina, ka ir apzināts pēc iespējas lielāks pircēju loks un manta pārdota par iespējami augstāko cenu.*

Piemēram: *Administrators kapitāla daļas pārdevīs, ievietojot pārdošanas sludinājumu interneta vietnē X, nevis konkrētās ārvalsts laikrakstā vai piedāvājot šīs kapitāla daļas “X” sadarbības partneriem, ņemot vērā lielo kapitāldaļu vērtību saskaņā ar novērtējumu.*

Administratoram, pārdodot mantu, jāizvairās no riskiem, kas var novest pie darījuma vēlākas apstrīdēšanas.

Atsevišķi izceļami gadījumi, kad bez izsoles tiek pārdotas kapitāla daļas, jo šādos gadījumos normatīvajā regulējumā nav noteikts tiešs administratora pienākums informēt dalībniekus par pirmpirkuma tiesību izlietošanu. Lai arī atbilstoši Maksātnespējas likuma 111. panta ceturtajai daļai administrators lēmumu par mantas pārdošanas veidu var pieņemt pēc saviem ieskatiem – ar izsoli vai bez tās, katrā konkrētajā gadījumā izvērtējot ātrāko un efektīvāko parādnieka pārdošanas veidu, tomēr jāņem vērā, ka, izvēloties vienu no pārdošanas veidiem, administratoram jāievēro konkrētās pārdodamās mantas, šādā gadījumā kapitāla daļu, pārdošanas kārtība un normatīvie akti, kas to regulē. Proti, no Komerclikuma 189. panta pirmās daļas vārdiskā satura nepārprotami izriet, ka kapitāla daļu atsavināšana skar pārējo sabiedrības dalībnieku intereses, jo sabiedrības dalībniekiem ir arī sabiedrības "slēgtuma" principa (Komerclikuma 134. panta trešā daļa) kontroles tiesības – izmantojot, vai atsakoties izmantot savas likumā garantētās pirmpirkuma tiesības. Arī tiesu praksē atzīts, ka sabiedrības ar ierobežotu atbildību "slēgtums" dod dalībniekam likumiskas tiesības kontrolēt trešo personu ienākšanu sabiedrībā ar dalībnieka tiesībām, no kā izriet, pirmpirkuma tiesību mērķis – novērst situāciju, kad dalībniekiem pret viņu gribu tiek "uzspiests" cits dalībnieks.¹⁷

Līdz ar to visu dalībnieku likumā garantēto pirmpirkuma tiesību izlietošanas iespēju nedrīkst ierobežot atkarībā no izvēlētajā kapitāla daļu pārdošanas veida maksātnespējas procesā. Nenoliedzami, ka pārdošanas process bez izsoles nav stingri reglamentēts un paredz administratora rīcības brīvības iespējas, tomēr arī gadījumā, ja kapitāla daļas tiek pārdotas bez izsoles, administratoram arī ir jāinformē visi dalībnieki par pirmpirkuma tiesību izlietošanas iespēju, jo tās ir likumā garantētās visu dalībnieku tiesības. Savukārt gadījumā, ja dalībnieku pirmpirkuma tiesību izlietošanas iespēja būtu atkarīga no kapitāla daļu pārdošanas veida, tad tas dotu administratoram manipulācijas iespējas, atļaujot vai liedzot pirmpirkuma tiesību izlietošanas iespējas. Līdz ar to, lai ievērotu Maksātnespējas likumā noteiktos maksātnespējas procesu mērķus kopsakarā ar administratora vispārīgo pienākumu nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu un nodrošinātu maksātnespējas procesa caurspīdīgumu, administratoram ir jāinformē visi dalībnieki par pirmpirkuma tiesību izlietošanas iespēju, ja kapitāla daļas tiek pārdotas bez izsoles. Turklāt kapitāla daļu pārdošana bez izsoles būtu veicama, ievērojot privāta darījuma noteikumus, kas nozīmē, ka Komerclikumā un Civilprocesa likumā noteiktais būtu piemērojams tikai tiktāl, lai tiktu nodrošināta iespēja veikt nepieciešamos ierakstus dalībnieku reģistrā.¹⁸

¹⁷ Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2016. gada 14. jūnija nolēmums lietā Nr. C27207010, Liepājas tiesas 2015. gada 6. maija nolēmums lietā Nr. C29699614, Rīgas apgabaltiesas 2013. gada 21. novembra nolēmums lietā Nr. C27207010.

¹⁸ Informācija aktualizēta 2021. gada 22. jūlijā.

5. PARĀDNIKA MANTAS PĀRDOŠANA KĀ LIETU KOPIĒBA

Administratoram jānodrošina, ka, izmantojot šo pārdošanas metodi, tiks iegūta lielāka naudas summa kā pārdodot atsevišķu parādnieka mantu, kas ietilpst uzņēmumā. Jāizvērtē, vai gadījumā, ja uzņēmumam pieder aktīvi, kas atrodas lielā attālumā viens no otra (dažādos Latvijas novados), kā ar saimnieciskās darbības veikšanu tieši nesaistīti transportlīdzekļi, šādas mantas pārdošana nemazinās potenciālo pircēju interesi un nesamazinās iespējas iegūt vairāk naudas līdzekļus, šo mantu daļēji sadalot. Šajā gadījumā būtu nepieciešams izmantot speciālista palīdzību.

***Piemēram:** Konkrētā gadījumā apstākļi, ka sākotnēji izvēlētais mantas pārdošanas veids ir neefektīvs, apstiprināja administratora precizētais mantas pārdošanas plāns, kurā tika norādīts, ka četras automašīnas paredzēts pārdot izolē katru atsevišķi. Turklāt administrators nebija ieguvis parādnieka ieķīlātās mantas kā lietu kopības novērtējumu. Visā laika periodā kopš parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas brīža, tika iznomātas tikai divas no četrām automašīnām, kas nav atīstams par Maksātnespējas likuma 6. panta 6. punktā noteikto apgrozības ātruma principa ievērošanu. Sākotnējā mantas pārdošanas plānā paredzētā parādnieka mantas pārdošana izolē kā lietu kopība atzīstama par neefektīvu un nesaimniecisku rīcību. Šādas kārtības un pārdošanas veida noteikšana vedina domāt, ka parādnieka ieķīlātā manta jau sākotnēji paredzēta pārdošanai kādam konkrētam investoram, jo realizējamie objekti kā lietu kopība nepapildina viens otru, tādējādi apgrūtinot potenciālo pircēju piesaisti. Turklāt, viena daļa no ieķīlātās nekustamās mantas atradās Mērsragā, Mērsraga novadā, savukārt, otra daļā – Babītes novadā, Piņķos. Uzskatāms, ka administratoram kā speciālistam, bija jāspēj patstāvīgi noteikt, ka savstarpēji nesaistītas mantas pārdošana kā lietu kopība apgrūtinās pircēju piesaisti.*

Ja parādnieka uzņēmumā ietilpst nodrošinātajam kreditoram ieķīlātā manta, jāsaņem nodrošinātā kreditora piekrišana šim mantas pārdošanas veidam. Paziņojumam (sludinājumam) par parādnieka uzņēmuma pārdošanu jātiek publicētam oficiālajā izdevumā.¹⁹ Šajā gadījumā Administrators izvērtē saņemtos piedāvājumus. Turklāt šajā gadījumā Administratoram jāizvērtē ne tikai piedāvātā cena par parādnieka uzņēmumu, bet arī potenciālā pircēja kompetence, profesionālā pieredze un godprātīga uzņēmējdarbība – tas ir, aministratoram jāgūst pārliecība, ka potenciālais pircējs būs spējīgs pārvaldīt pārdodamo uzņēmumu un ka maksātnespējīgo uzņēmumu saraksts pēc kāda laika netiks papildināts ar maksātnespējīgā

¹⁹ Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likums.

parādnieka uzņēmuma pārpircēju. Ja administrators lemj par parādnieka uzņēmuma pārdošanu izsoles ceļā, piemērojami noteikumi par piespiestu izsoli.

6. APRĒĶINA SAGATAVOŠANA UN NOSŪTĪŠANA KREDITORIEM

Lai gan aprēķins civilprocesuālā kārtībā sagatavojams tikai tajos gadījumos, kad parādnieka manta pārdota izsolē Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā, tomēr, arī pārdodot parādnieka mantu bez izsoles, pirms naudas līdzekļu izmaksas nodrošinātajam kreditoram, administratora pienākums atbilstoši Maksātnespējas likuma regulējumam²⁰ ir informēt visus kreditorus par jautājumiem, kam ir nozīme parādnieka maksātnespējas procesā.

Tostarp ir jāsniedz informācija par administratora atlīdzību un maksātnespējas procesa izmaksām, atšifrējot, kāda kopējā summa saņemta par pārdoto mantu, kāda summa izmaksājama nodrošinātajam kreditoram, kādi izdevumi tiks segti no parādnieka mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem naudas līdzekļiem, kā arī naudas līdzekļu izmaksas veidu. Tādējādi ļaujot kreditoriem sekot līdz procesa norises likumībai un efektivitātei, savu prasījumu potenciālajam apmierinājumam, un sniedzot kreditoriem iespēju izteikt iebildumus.

Piemēram: *Ja maksātnespējas procesā tiek pārdots nekustamais īpašums, neatkarīgi no tā vai tas ir juridiskās personas vai fiziskās personas maksātnespējas process un neatkarīgi no tā, vai tas ir ieķīlātais vai neieķīlātais nekustamais īpašums, administratoram ir jā sagatavo aprēķins, kurš sastādāms, ievērojot Maksātnespējas likuma 115. panta ceturtajā daļā norādīto pozīciju uzskaitījumu.*

²⁰ Maksātnespējas likuma 81. panta pirmās daļas 3. un 4.punkts un otrā daļa.

7. INTEREŠU KONFLIKTA NOVĒRŠANA

Administrators ir likumdevēja izraudzītais tiesību subjekts, kuram ir piešķirtas tiesības un arī tiesiskie līdzekļi Maksātnespējas likuma mērķa īstenošanai, tas ir, galvenokārt privāto tiesību subjektu (parādnieka un kreditoru) tiesību un interešu aizsardzībai, veicinot parādnieka pēc iespējas pilnīgāku saistību izpildi un, ja iespējams, maksātnespējas atjaunošanu. Administratoram ir jāīsteno starpnieka loma starp kreditoriem un parādniekiem, nodrošinot abu pušu interešu aizsardzību. Maksātnespējas procesa likumīga un efektīva norise ietver sevī tādu administratora rīcību, kas sabiedrībai un maksātnespējas procesā iesaistītajiem subjektiem neradītu nekādas šaubas par administratora objektivitāti un spēju likumīgi vadīt maksātnespējas procesu.

Likumdevējs ir noteicis augstus standartus administratoru profesijai ar mērķi veicināt sabiedrības uzticību administratoru profesijai un maksātnespējas procesam kopumā, nodrošinot, ka par administratoru ieceltā persona spēs nodrošināt sabiedrības interešu kvalitatīvu aizsardzību, jo maksātnespējas procesā iesaistītās personas nevar izvēlēties administratoru. Administratora darbība ir saistīta ar svešu lietu pārvaldīšanu un viņa darbība tiešā veidā skar trešo personu intereses, kuras mēdz būt pretēji vērstas. Lai administrators spētu saglabāt neitralitāti, pildot amata pienākumus, administratoram ir jābūt apveltītam ar augstiem profesionālās ētikas standartiem.²¹

Administrators savā amata darbībā ir pielīdzināts valsts amatpersonai²² un administratoram kā juridiskās profesijas pārstāvim un valsts amatpersonai ir jāapzinās, ka nav pieļaujama formāla tiesību normu piemērošana. Valsts no administratora sagaida, ka administrators ir lietpratīgs profesionālis ar pietiekami augstiem profesionālās ētikas standartiem, lai ne tikai spētu efektīvi vadīt maksātnespējas procesus atbilstoši likuma prasībām, bet ar savu rīcību radītu sabiedrības uzticību maksātnespējas nozarei kopumā.

Pārdodot parādnieka mantu, administrators saprātīgi novērtē apstākļus, kas var ietekmēt administratora objektivitāti un neatkarību²³ un netiks pieļauti apstākļi, kas ietekmē vai varētu ietekmēt administratora objektivitāti saistībā ar mantas pārdošanu, neatkarīgi no izvēlēta parādnieka mantas pārdošanas veida. Līdz ar to, veicot darbības saistībā ar izsoli, jāņem vērā Civilprocesa likumā noteiktie ierobežojumi attiecībā uz personu loku, kurām nav tiesību

²¹ Administratīvās apgabaltiesas 2018. gada 9. novembra lēmums lēmumā lietā Nr. A420258418, AA43-1543-18/7.

²² Maksātnespējas likuma 9. panta pirmā daļa.

²³ Maksātnespējas procesa administratoru un tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošo personu profesionālās ētikas kodeksa 2.7. punkts.

piedalīties izsolē²⁴, nepieļaujot interešu konflikta situāciju, kā arī administratora rīcībai jāatbilst ētikas normu prasībām.²⁵

Piemēram: *Nav pieļaujams, ka mantas pārdošana notiek, publicējot sludinājumus tikai Rīgas apriņķa avīzēs, nevis populārās sludinājumu vietnēs, netiek pievienotas vizuāli pievilcīgas fotogrāfijas, neadekvāts novērtējums (pārāk zems vai pārāk augsts) vai notiek izsoles, kurās piedalās un mantu nopērk vienīgi ar administratoru saistītas personas.*

²⁴ Civilprocesa likuma 586. pants.

²⁵ Maksātspējas procesa administratoru un tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošo personu profesionālās ētikas kodekss.